DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)
den 28 juni 2001 *

I mål C-118/00,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Cour du travail de Mons (Belgien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Gervais Larsy

och

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti),

angående tolkningen av artikel 95a i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6; svensk specialutgåva, område 5, volym 3, s. 13), i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s. 7; svensk specialutgåva, område 5, volym 5, s. 130), och förutsättningarna för att en medlemsstat skall ådra sig skadeståndsansvar för skador som enskilda orsakats på grund av överträdelser av gemenskapsrätten,

meddelar

* Rättegångsspråk: franska.

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Wathelet samt domarna P. Jann (referent) och L. Sevón,

generaladvokat: P. Léger,

justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Gervais Larsy,

— Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti), genom L. Paeme, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom P. Hillenkamp och H. Michard, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 11 januari 2001 av: Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti), företrädd av L. Renaud, i egenskap av ombud, och kommissionen, företrädd av H. Michard,

och efter att den 15 mars 2001 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Cour du travail de Mons har, genom beslut av den 20 mars 2000 som inkom till domstolens kansli den 29 mars samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt två frågor om tolkningen av artikel 95a i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6; svensk specialutgåva, område 5, volym 3, s. 13), i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s. 7, svensk specialutgåva, område 5, volym 5, s. 130, nedan kallad förordning nr 1408/71), och förutsättningarna för att en medlemsstat skall ådra sig skadeståndsansvar för skador som enskilda orsakats på grund av överträdelser av gemenskapsrätten.

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Gervais Larsy och Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (nationell myndighet som handhar socialförsäkringar för egenföretagare, nedan kallad Inasti) avseende ett skadeståndsyrkande.

Tillämpliga bestämmelser

3 I artikel 95a i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

"1. Ingen rätt skall förvärvas enligt förordning (EEG) nr 1248/92 för en period före den 1 juni 1992.

2. Alla försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt en medlemsstats lagstiftning före den 1 juni 1992 skall beaktas vid fastställande av rätten till förmåner enligt förordning (EEG) nr 1248/92.

3. Om något annat inte följer av bestämmelserna i punkt 1 skall rätt enligt förordning (EEG) nr 1248/92 förvärvas även om rätten hänför sig till ett försäkringsfall som inträffade före den 1 juni 1992.

4. Rättigheter för personer som har beviljats pension före den 1 juni 1992 kan på ansökan av personen omprövas med beaktande av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1248/92.

5. Om en ansökan som avses i punkt 4 lämnas in inom två år från den 1 juni 1992, skall rättigheter som har förvärvats enligt förordning (EEG) nr 1248/92 gälla från denna dag, och bestämmelserna i någon medlemsstats lagstiftning om förverkande av eller begränsning i rätten till förmåner kan inte åberopas mot personen i fråga.

6. Om ansökan som avses i punkt 4 lämnas in efter utgången av tvåårsperioden efter den 1 juni 1992, skall rättigheter som inte har förverkats eller inte har fallit bort genom en tidsspärr, gälla från den dag då ansökan lämnades in, såvida inte förmånligare bestämmelser gäller enligt en medlemsstats lagstiftning."

Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

4 Gervais Larsy, som är klagande i målet vid den nationella domstolen, är belgisk medborgare och bosatt i Belgien, nära den franska gränsen. Han har som egenföretagare varit verksam som trädgårdsmästare vid plantskolor i Belgien och i Frankrike.

5 Den 24 oktober 1985 ingav Gervais Larsy en ansökan om ålderspension för egenföretagare till Inasti.

6 Inasti beviljade honom genom beslut, som delgavs den 3 juli 1986, en ålderspension beräknad på en förvärvsverksamhet från och med den 1 januari 1941 till och med den 31 december 1985 som gav rätt till full pension på 45/45 med verkan från den 1 november 1986.

7 Eftersom Gervais Larsy även hade betalat avgifter för social trygghet till de behöriga franska myndigheterna från den 1 januari 1964 till den 31 december 1977, beviljade de honom ålderspension från och med den 1 mars 1987.

8 Av den anledningen fattade Inasti ett nytt beslut den 21 december 1988 och minskade ålderspensionsrättigheterna till 31/45, med verkan från den 1 mars 1987, med tillämpning av principen om enhetlig förvärvsverksamhet, som föreskrivs i artikel 19 i kunglig kungörelse nr 72 av den 10 november 1967 (*Moniteur belge* av den 14 november 1967, s. 11840).

9 Gervais Larsy överklagade beslutet till Tribunal du travail de Tournai (Belgien) den 16 januari 1989 och gjorde gällande att det ursprungliga pensionsbeloppet borde kvarstå, trots att han hade beviljats fransk ålderspension.

10 Tribunal du travail de Tournai ogillade överklagandet den 24 april 1990. Eftersom domen inte har delgetts, har den inte vunnit laga kraft.

11 Därefter väckte Marius Larsy, bror till Gervais Larsy, som i faktiskt och rättsligt hänseende befann sig i en liknande situation, talan vid Tribunal du travail de Tournai.

12 Tribunal du travail de Tournai beslutade under förfarandet att ställa frågor till EG-domstolen om tolkningen av artiklarna 12 och 46 i förordning nr 1408/71. Dessa bestämmelser avser förhindrande av sammanträffande av förmåner och beviljande av förmåner av de behöriga institutionerna i medlemsstaterna.

13 I dom av den 2 augusti 1993 i mål C-31/92, Larsy (REG 1993, s. I-4543), fastslog domstolen att artikel 12.2 och artikel 46 i förordning nr 1408/71 inte utgör hinder för att ett nationellt kumulationsförbud tillämpas vid fastställandet av en pension enbart enligt nationell lagstiftning. Dessa artiklar utgör däremot hinder för att tillämpa ett sådant förbud när en pension fastställs enligt bestämmelserna i artikel 46. Artikel 46.3 i samma förordning skall tolkas så att det kumulationsförbud som föreskrivs i denna bestämmelse inte är tillämpligt i den mån en person under samma period har arbetat i två medlemsstater och under denna period har varit tvungen att betala avgifter för ålderspensionsförsäkringar i dessa två medlemsstater.

14 Tribunal du travail de Tournai biföll Marius Larsys talan med beaktande av domstolens tolkning av förordning nr 1408/71, och fastslog att han borde ha beviljats en ålderspension för egenföretagare beräknad till 45/45, utan minskning av pensionen med den ålderspension som beviljats av de behöriga franska institutionerna.

15 Som svar på Gervais Larsys ansökan om att hans situation skulle anpassas till gällande regler på samma villkor som beträffande hans bror, anmodade Inasti honom, med stöd av artikel 95a.5 i förordning nr 1408/71, att lämna in en ny ansökan om pension i syfte att få sina rättigheter omprövade.

16 Efter att en sådan ansökan ingetts den 3 juni 1994 fattade Inasti ett nytt beslut den 26 april 1995 och beviljade Gervais Larsy full ålderspension med verkan från den 1 juli 1994.

17 Efter att ha tagit kontakt med kommissionen, överklagade Gervais Larsy genom skrivelse av den 8 augusti 1997 Tribunal du travail de Tournais dom av den 24 april 1990 till Cour du travail de Mons.

18 Inasti medgav inför denna domstol att Gervais Larsys pensionsrättigheter skulle omräknas på grundval av 45/45 med verkan från den 1 mars 1987 och att förvaltningsbeslutet av den 21 december 1988 skulle ändras i enlighet med detta. Inasti ansåg emellertid att den inte hade handlat culpöst och att den därför inte kunde förpliktas att betala något skadestånd.

19 I dom av den 10 februari 1999 fastslog Cour du travail de Mons att Gervais Larsys överklagande var välgrundat vad gällde hans rätt till ålderspension för egenföretagare beräknad till 45/45 från och med den 1 mars 1987.

20 Till den del Gervais Larsys yrkande även avsåg utbetalning av 1 BEF i skadestånd för ideell skada och 100 000 BEF i skadestånd för ytterligare ekonomisk skada, ansåg Cour du travail de Mons att den inte hade fått tillräckliga upplysningar. Den ställde därför en fråga till parterna för att särskilt utröna huruvida Inasti skulle anses ha handlat culpöst när den fattade beslutet av den 26 april 1995. Genom detta beslut beviljades Gervais Larsy visserligen full pension, men dagen för ikraftträdandet av beslutet fastställdes till den 1 juli 1994, trots att den ursprungliga ansökan om ålderspension hade getts in år 1985 och de omtvistade pensionsrättigheterna hade minskats av Inasti från den 1 mars 1987. Cour du travail de Mons återgav även innehållet i det skriftliga yttrandet av den 13 januari 1999 från allmänna åklagarmyndigheten, vilken ansåg att domen i det ovannämnda målet Larsy inte var rättskraftig utan snarare skulle anses bindande moraliskt sett och att Inasti hade iakttagit den moraliskt bindande verkan av domen genom att delvis ompröva tillämpningen i tiden av sitt beslut av den 21 december 1988. Allmänna åklagarmyndigheten uppgav även att begränsningen i tiden av rättsverkningarna av beslutet av den 26 april 1995 tycktes följa av gemenskapslagstiftningen, det vill säga artikel 95a.5 i förordning nr 1408/71.

21 Inasti har, som svar på den fråga som ställdes av Cour du travail de Mons, gjort gällande att den inte har gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten, eftersom de tillämpliga bestämmelserna inte gav den rätt att

ex officio fatta ett nytt beslut med verkan från den 1 mars 1987. Eftersom ansökan om omprövning hade lämnats in efter det att fristen i artikel 95a.5 i förordning nr 1408/71 hade löpt ut, skulle omprövningen börja gälla från den 1 juli 1994. Inasti har dessutom understrukit att Gervais Larsy överklagade domen av den 24 april 1990 först den 8 december 1997 och att det är detta dröjsmål som är orsaken till den skada han har begärt ersättning för.

22 Gervais Larsy har för sin del hävdat att Inasti har underlåtit att beakta den moraliskt bindande verkan av domen i det ovannämnda målet Larsy och att Cour du travail de Mons dom av den 10 februari 1999 visar att överträdelsen av gemenskapsrätten kvarstod efter EG-domstolens dom.

23 Mot denna bakgrund har Cour du Travail de Mons beslutat att förklara målet vilande och hänskjuta följande två frågor till domstolen:

"1) Skall artikel 95a.5 i förordning (EEG) nr 1408/71 tolkas så att den är tillämplig på en försäkrad egenföretagare som överklagat ett förvaltningsbeslut fattat av den behöriga myndigheten för social trygghet för egenföretagare i en medlemsstat i Europeiska unionen, varigenom ett kumulationsförbud (artiklarna 12 och 46) i förordning (EEG) nr 1408/71 har tillämpats och vilket har bekräftats av den nationella domstolen i den medlemsstat där målet anhängiggjorts och parterna inte har delgetts domen som därför fortfarande kan överklagas, när EG-domstolen i en senare dom i ett liknande mål om tolkningen av artiklarna 12 och 46 i denna förordning fastslagit att ett gemenskapsrättsligt kumulationsförbud inte skall tillämpas i ett sådant fall, och den nationella myndigheten för social trygghet för egenföretagare har tillämpat artikel 95a.5 på den försäkrade efter EG-domstolens dom för att ompröva den försäkrades förmåner och därigenom begränsat verkningarna av EG-domstolens dom, då det för att artikel 95a.5

skall kunna tillämpas krävs att den försäkrade vid tvist inger en ny ansökan avseende sina förmåner och att det därefter fattas ett nytt beslut?

2) Utgör den omständigheten att myndigheten för social trygghet för egenföretagare i en medlemsstat i Europeiska gemenskapen har tillämpat artikel 95a.5 i förordning (EEG) nr 1408/71 i det fall som beskrivits i fråga 1 och på de villkor som detta har skett en klar överträdelse av gemenskapsrätten i den mening som avses i EG-domstolens rättspraxis, *när* denna myndighet redan har åsidosatt förordning (EEG) nr 1408/71 (artiklarna 12 och 46), såsom fastslagits i EG-domstolens dom av den 2 augusti 1993 i ett liknande mål, vilket myndigheten för social trygghet har medgett i tvisten, och den nationella domstolen beaktade detta i sin dom av den 10 februari 1999 *och* den nationella myndigheten för social trygghet, efter att ansvarigt statsråd, till följd av skriftväxling mellan Europeiska gemenskapernas kommission och medlemsstaten, begärt att myndigheten skulle anpassa den migrerande arbetstagarens situation till gällande regler, efterkom denna begäran med tillämpning av ovannämnda artikel 95a.5?"

Den första frågan

24 Inledningsvis påpekar domstolen att enligt lydelsen avser denna fråga enbart tolkningen av artikel 95a.5 i förordning nr 1408/71. Artikel 95a.5 avser fallet när en ansökan om omprövning av pensionsrättigheter lämnats in inom två år från den 1 juni 1992.

25 Det skall emellertid påpekas att den nationella domstolen, av de skäl som generaladvokaten angett i punkterna 36—39 i förslaget till avgörande, behöver få

klarhet i om Inasti har åsidosatt gemenskapsrätten och därigenom ådragit sig skadeståndsansvar genom att begränsa rättsverkningarna i tiden av ett beslut att ompröva en egenföretagares — som Gervais Larsy — pensionsrättigheter med stöd av artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71.

26 Följaktligen skall den första frågan anses syfta till att få klarhet i huruvida artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 är tillämplig på en ansökan om omprövning av en ålderspension, vars belopp har begränsats med stöd av ett kumulationsförbud som är tillämpligt i en medlemsstat på den grunden att den som uppbär pensionen även uppbär en sådan pension från den behöriga institutionen i en annan medlemsstat.

27 I det avseendet konstaterar domstolen att artikel 95a i förordning nr 1408/71 infördes genom förordning nr 1248/92 som en övergångsbestämmelse vid tillämpningen av sistnämnda förordning.

28 Av detta följer att ansökan om omprövning skall inges med stöd av de nya bestämmelser som införts genom förordning nr 1248/92 för att rätt till omprövning enligt artikel 95a skall föreligga i en viss situation.

29 Domstolen har nämligen redan fastslagit att syftet med artikel 95a.4 är att ge den berörde möjlighet att ansöka om omprövning av rättigheter som har beviljats med tillämpning av den tidigare versionen av förordningen, när det står klart att bestämmelserna i förordning nr 1248/92 är mer fördelaktiga för honom samt att få behålla de förmåner som beviljats enligt den tidigare versionen av förordningen, i de fall då dessa bestämmelser är mer fördelaktiga än bestämmelserna i förordning nr 1248/92 (dom av den 25 september 1997 i mål C-307/96, Baldone, REG 1997, s. I-5123, punkt 15).

30 Denna tolkning bekräftas av lydelsen i artikel 95a.4 i förordning nr 1408/71, där det föreskrivs att rättigheter för personer på ansökan av personen kan omprövas "med beaktande av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1248/92".

31 Det är ostridigt i målet vid den nationella domstolen att Gervais Larsys ansökan syftade till att en ålderspension beräknad till 45/45 skulle beviljas, med stöd av artiklarna 12 och 46 i förordning nr 1408/71, även under den period han erhöll en andra pension från en annan medlemsstat. Det framgår inte av handlingarna i målet att Gervais Larsy har åberopat någon bestämmelse i förordning nr 1248/92 som är mer fördelaktig för honom.

32 Följaktligen skall den första frågan besvaras så att artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 inte är tillämplig på en ansökan om omprövning av en ålderspension, vars belopp har begränsats med stöd av ett kumulationsförbud som är tillämpligt i en medlemsstat på den grunden att den som uppbär pensionen även uppbär en sådan pension från den behöriga institutionen i en annan medlemsstat, när ansökan om omprövning grundas på andra bestämmelser än dem i förordning nr 1248/92.

Den andra frågan

33 Den hänskjutande domstolen har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida den omständigheten att den behöriga institutionen i en medlemsstat har tillämpat artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 på en ansökan om omprövning av en ålderspension, och därigenom begränsat omprövningens retroaktiva verkan till den berördes nackdel, utgör en klar överträdelse av gemenskapsrätten, eftersom den nämnda bestämmelsen inte är tillämplig på ansökan i fråga och det följer av en dom från domstolen, som avkunnades före den behöriga institutionens beslut,

att denna institution felaktigt hade tillämpat ett kumulationsförbud i medlemsstaten, utan att man av samma dom kan dra slutsatsen att omprövningens retroaktiva verkan kunde begränsas.

34 Domstolen erinrar inledningsvis om att ansvaret för skada som har vållats enskilda genom sådana överträdelser av gemenskapsrätten som kan tillskrivas en nationell myndighet utgör en princip som följer av systematiken i EG-fördraget och som ger upphov till skyldigheter för medlemsstaterna (se dom av den 19 november 1991 i de förenade målen C-6/90 och C-9/90, Francovich m.fl., REG 1991, s. I-5357, punkt 35, svensk specialutgåva, volym 11, s. 435, av den 5 mars 1996 i de förenade målen C-46/93 och C-48/93, Brasserie du pêcheur och Factortame, REG 1996, s. I-1029, punkt 31, av den 26 mars 1996 i mål C-392/93, British Telecommunications, REG 1996, s. I-1631, punkt 38, av den 23 maj 1996 i mål C-5/94, Hedley Lomas, REG 1996, s. I-2553, punkt 24, av den 8 oktober 1996 i de förenade målen C-178/94, C-179/94 och C-188/94—C-190/94, Dillenkofer m.fl., REG 1996, s. I-4845, punkt 20, av den 2 april 1998 i mål C-127/95, Norbrook Laboratories, REG 1998, s. I-1531, punkt 106, och av den 4 juli 2000 i mål C-424/97, Haim, REG 2000, s. I-5123, punkt 26).

35 Det ankommer på varje medlemsstat att försäkra sig om att enskilda får ersättning för skada som de vållas genom att gemenskapsrätten inte iakttas, oavsett vilken offentlig myndighet som har gjort sig skyldig till denna överträdelse och oavsett vilken offentlig myndighet som, enligt den berörda medlemsstatens rätt, i princip har att utge ersättningen (dom av den 1 juni 1999 i mål C-302/97, Konle, REG 1999, s. I-3099, punkt 62, och domen i det ovannämnda målet Haim, punkt 27).

36 Av domstolens rättspraxis följer att en medlemsstat är skadeståndsskyldig för skada som har vållats enskilda genom sådana överträdelser av gemenskapsrätten som kan tillskrivas medlemsstaten, under följande tre förutsättningar, nämligen att den rättsregel som har överträtts har till syfte att ge enskilda rättigheter, att överträdelsen är tillräckligt klar och att det finns ett direkt orsakssamband mellan åsidosättandet av medlemsstatens skyldighet och den skada som de drabbade personerna har lidit (domarna i de ovannämnda målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 51, Dillenkofer m.fl., punkterna 21 och 23, Norbrook

Laboratories, punkt 107, och Haim, punkt 36; se även dom av den 18 januari 2001 i mål C-150/99, Stockholm Lindöpark, REG 2001, s. I-493, punkt 37).

37 Vad gäller målet vid den nationella domstolen framgår det tydligt av beslutet om hänskjutande och frågans lydelse att den enbart avser den andra förutsättningen som fastslagits i den rättspraxis som nämns i föregående punkt.

38 Domstolen erinrar om att en överträdelse av gemenskapsrätten är tillräckligt klar om en medlemsstat vid utövandet av sin normgivningsmakt uppenbart och allvarligt har missbedömt gränserna för utövandet av sina befogenheter (se domarna i de ovannämnda målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 55, British Telecommunications, punkt 42, och Dillenkofer m.fl., punkt 25). Enbart den omständigheten att en medlemsstat har åsidosatt gemenskapsrätten kan vara tillräcklig för att det skall vara fråga om en tillräckligt klar överträdelse, om den ifrågavarande medlemsstaten vid tidpunkten då den begick överträdelsen förfogade över ett i hög grad begränsat, eller till och med obefintligt, utrymme för skönsmässig bedömning (se domarna i de ovannämnda målen Hedley Lomas, punkt 28, Norbrook Laboratories, punkt 109, och Haim, punkt 38).

39 För att fastställa huruvida ett åsidosättande av gemenskapsrätten utgör en tillräckligt klar överträdelse, skall hänsyn tas till alla kriterier som kännetecknar situationen i målet vid den nationella domstolen. Till dessa kriterier hör särskilt den överträdda regelns grad av klarhet och precision, överträdelsens eller den vållade skadans avsiktliga eller oavsiktliga karaktär, den ursäktliga eller oursäktliga karaktären av en eventuell rättsvillfarelse, den omständigheten att en av en gemenskapsinstitution intagen ståndpunkt har kunnat bidra till

antagandet eller upprätthållandet av bestämmelser eller nationell praxis som strider mot gemenskapsrätten (domen i det ovannämnda målet Haim, punkterna 42 och 43).

40 I princip ankommer det på de nationella domstolarna att undersöka huruvida förutsättningarna för att medlemsstaterna skall ådra sig skadeståndsansvar på grund av överträdelsen av gemenskapsrätten är uppfyllda. Det skall emellertid påpekas att domstolen, i fråga om målet vid den nationella domstolen, har tillgång till alla uppgifter som den behöver för att bedöma om agerandet i målet skall anses utgöra en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten.

41 Domstolen konstaterar att under de omständigheter som gav upphov till målet vid den nationella domstolen stod inte den behöriga nationella institutionen inför ett normativt val.

42 Den överträdelse av gemenskapsrätten som Inasti gjort sig skyldig till avser artiklarna 12 och 46 i förordning nr 1408/71, vilka gav Gervais Larsy rätt att behålla en ålderspension beräknad till 45/45, även under den period han erhöll en sådan pension från den behöriga institutionen i en annan medlemsstat. Överträdelsen avser vidare artikel 95a i samma förordning, vilken inte kan begränsa denna rätt i tiden, i motsats till hur Inasti tolkade denna bestämmelse.

43 Vad gäller artiklarna 12 och 46 i förordning nr 1408/71 har domstolen, i punkterna 19 och 22 i domen i det ovannämnda målet Larsy, fastslagit att ett sammanträffande av pensioner till förmån för en person som under samma period har arbetat i två medlemsstater och som under denna period varit tvungen att betala avgifter för pensionsförsäkring i dessa två medlemsstater inte kan anses obefogat. Den domen avser en situation som i faktiskt och rättsligt hänseende är

fullt jämförbar med den som ligger till grund för målet vid den nationella domstolen.

44 Domstolen erinrar om att en överträdelse av gemenskapsrätten är uppenbart klar då den har fortgått, trots att domstolen har avkunnat en dom angående en begäran om förhandsavgörande av vilken det framgår att agerandet i fråga utgör en överträdelse (domen i de ovannämnda förenade målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 57).

45 Den behöriga institutionen vägrade att bifalla Gervais Larsys ansökan om att hans ålderspension skulle beräknas till 45/45, på samma sätt som den beräknats i hans brors fall, och beaktade därmed inte samtliga följder av domstolens dom. Denna dom gav ett klart svar på institutionens frågor genom tolkningen av relevanta bestämmelser i förordning nr 1408/71, vilka var tillämpliga på personerna i fråga på samma sätt.

46 Vad gäller Inastis felaktiga tillämpning av artikel 95a i förordning nr 1408/71, skall även bestämmelsens grad av klarhet och precision beaktas.

47 Domstolen konstaterar att det inte borde ha rått någon tvekan om svaret på den första frågan — nämligen att artikel 95a i förordning nr 1408/71 inte var tillämplig på omständigheterna i målet vid den nationella domstolen — med hänsyn till bestämmelsens lydelse och syfte.

48 Som kommissionen har erinrat om i sitt yttrande och som generaladvokaten har påpekat i punkt 87 i sitt förslag till avgörande, är lydelsen i artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 jämförbar med lydelsen i artikel 94.5—7 i samma

förordning. Långt innan Inasti fattade beslutet med stöd av artikel 95a fastslog emellertid domstolen att övergångsbestämmelserna i förordning nr 1408/71, bland vilka artikel 94.5 ingår, bygger på principen att förmåner som beviljats enligt en tidigare gällande version av förordning nr 1408/71 inte skall kunna nedsättas. Syftet med denna bestämmelse är således att ge den berörde rätt att — i eget intresse — ansöka om att de förmåner som han har beviljats enligt tidigare gällande version av förordning nr 1408/71 skall omprövas (se dom av den 4 maj 1988 i mål 83/87, Viva, REG 1988, s. 2521, punkt 10).

49 Följaktligen konstaterar domstolen att det utgör en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten att tillämpa artikel 95a i förordning nr 1408/71 i en sådan situation som den som är för handen i målet vid den nationella domstolen, vilket har medfört att rättsverkningarna av artiklarna 12 och 46 i förordningen begränsats i tiden.

50 Denna överträdelse kan inte anses rättfärdigad av den omständigheten att Inasti, enligt vad den gjort gällande, tillämpade artikel 95a i förordning nr 1408/71 i Gervais Larsys fall på grund av att den var den enda bestämmelse, med hänsyn till nationella processuella regler, som medgav en omprövning av Gervais Larsys pensionsrättigheter med delvis retroaktiv verkan.

51 Det är i det avseendet tillräckligt att erinra om att domstolen har fastslagit att varje bestämmelse i en nationell rättsordning eller varje lagstiftnings-, förvaltnings- eller domstolspraxis som kan medföra en försvagning av gemenskapsrättens verkan på grund av att den domstol som är behörig att tillämpa denna rätt förvägras möjligheten att vid tillämpningstillfället göra allt som erfordras för att underlåta att tillämpa nationella lagbestämmelser vilka, även temporärt, kan hindra gemenskapsreglernas fulla verkan, är oförenlig med de krav som följer av gemenskapsrättens karaktär (dom av den 9 mars 1978 i mål 106/77, Simmenthal, REG 1978, s. 629, punkt 22, svensk specialutgåva, volym 4, s. 75, och av den 19 juni 1990 i mål C-213/89, Factortame m.fl., REG 1990, s. I-2433, punkt 20, svensk specialutgåva, volym 10, s. 435).

52 Principen om gemenskapsrättens företräde medför en skyldighet inte bara för domstolar, utan för alla myndigheter i medlemsstaten, att säkerställa gemenskapsregelns fulla verkan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juli 1972 i mål 48/71, kommissionen mot Italien, REG 1972, s. 529, punkt 7, svensk specialutgåva, volym 2, s. 19, och av den 19 januari 1993 i mål C-101/91, kommissionen mot Italien, REG 1993, s. I-191, punkt 24).

53 Eftersom de nationella processuella bestämmelserna utgjorde hinder för att faktiskt tillvarata rättigheter som för Gervais Larsy följde av gemenskapsrättens direkta effekt, borde Inasti ha underlåtit att tillämpa dessa bestämmelser.

54 Inasti har gjort gällande att Tribunal du travail de Tournais dom av den 24 april 1990 var rättsligt bindande och därför hindrade Inasti att ompröva Gervais Larsys rättigheter med retroaktiv verkan. Relevansen av detta argument vederläggs av att samma institution, med anledning av Gervais Larsys ansökan, genom beslut av den 26 april 1995 omprövade hans pensionsrättigheter med verkan från den 1 juli 1994.

55 Av det ovan anförda följer att den andra frågan skall besvaras så att den omständigheten att den behöriga institutionen i en medlemsstat har tillämpat artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 på en ansökan om omprövning av en ålderspension, och därigenom begränsat omprövningens retroaktiva verkan till den berördes nackdel, utgör en klar överträdelse av gemenskapsrätten, eftersom den nämnda bestämmelsen inte är tillämplig på ansökan i fråga och det följer av en dom från domstolen, som avkunnades före den behöriga institutionens beslut, att denna institution felaktigt hade tillämpat ett kumulationsförbud i medlemsstaten, utan att man av samma dom kan dra slutsatsen att omprövningens retroaktiva verkan kunde begränsas.

Rättegångskostnader

56 De kostnader som har förorsakats kommissionen, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 20 mars 2000 har ställts av Cour du travail de Mons — följande dom:

1) **Artikel 95a.4—6 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess**

uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992, är inte tillämplig på en ansökan om omprövning av en ålderspension, vars belopp har begränsats med stöd av ett kumulationsförbud som är tillämpligt i en medlemsstat på den grunden att den som uppbär pensionen även uppbär en sådan pension från den behöriga institutionen i en annan medlemsstat, när ansökan om omprövning grundas på andra bestämmelser än dem i förordning nr 1248/92.

2) **Den omständigheten att den behöriga institutionen i en medlemsstat har tillämpat artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 på en ansökan om omprövning av en ålderspension, och därigenom begränsat omprövningens retroaktiva verkan till den berördes nackdel, utgör en klar överträdelse av gemenskapsrätten, eftersom artikel 95a.4—6 i förordning nr 1408/71 inte är tillämplig på ansökan i fråga och det följer av en dom från domstolen, som avkunnades före den behöriga institutionens beslut, att denna institution felaktigt hade tillämpat ett kumulationsförbud i medlemsstaten, utan att man av samma dom kan dra slutsatsen att omprövningens retroaktiva verkan kunde begränsas.**

Wathelet Jann Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 28 juni 2001.

R. Grass — Justitiesekreterare

M. Wathelet — Ordförande på första avdelningen